

Motion till riksdagen 2024/25:3242

av **Gudrun Nordborg m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2024/25:37 Biometri i brottsbekämpningen

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:37 i den del som handlar om att det ska vara tillåtet att använda automatiserad ansikts- och fingeravtrycksjämförelse i Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier vid förundersökning om vissa allvarliga brott.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om särskilda bestämmelser för upptagning av biometriska underlag från barn som har fyllt 15 år och som misstänks för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i sin proposition att de brottsbekämpande myndigheterna ges utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpningen. Syftet med förslagen är att fler brott ska kunna klaras upp och fler gärningspersoner lagföras. Regeringen föreslår därför bl.a. att biometriska underlag ska få tas upp, registreras och användas vid utredning av brott i större utsträckning. Vidare att polisens nuvarande register över dna-profiler, fingeravtryck och signalement ska ersättas av nya biometriregister. Vid förundersökning om viss allvarlig brottslighet ska, enligt förslaget, biometriska jämförelser av ansiktsbilder och fingeravtryck av misstänkta gärningsmän få göras mot Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier. Regeringen föreslår även att dna-baserad släktforskning under vissa förutsättningar ska tillåtas vid mord och grova våldtäktsbrott. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

3 Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet står till stora delar bakom regeringens proposition. Att lagstiftningen moderniseras och görs enhetlig genom ett nytt biometriregister som ersätter de olika register som finns i dag, är positivt och kommer förhoppningsvis att bidra till en enklare hantering för de brottsbekämpande myndigheterna. Dock finns det ett par förslag som vi anser går för långt. Vi redogör för våra synpunkter på några av de viktigaste förslagen i propositionen här nedan.

3.1 Användning av dna-baserade släktforskningsdatabaser

Regeringen föreslår att det ska införas en möjlighet att använda dna-baserad släktforskning i vissa brottsutredningar. Vid en förundersökning om mord, grov våldtäkt eller grov våldtäkt mot barn ska uppgifter om dna från spår få jämföras med uppgifter om dna som behandlas i en dna-baserad släktforskningsdatabas om det finns särskild anledning att anta att dna-spåret kommer från gärningsmannen, och åtgärden är av synnerlig vikt för att utreda brottet och det är uppenbart att syftet med den inte kan uppnås med mindre ingripande åtgärder. För att en dna-baserad släktforskningsdatabas ska få användas måste Polismyndigheten säkerställa att den som tillhandahåller släktforskningsdatabasen inte behandlar uppgifterna för andra ändamål. Vidare ska jämförelsen endast omfatta uppgifter om dna från personer som har medgett att deras uppgifter behandlas för att utreda brott. Slutligen ska uppgifterna raderas när Polismyndigheten begär det.

Vänsterpartiet är generellt tveksamma till att använda register över känsliga personuppgifter i andra syften än vad registret skapats för. I detta fall är dock regeringens förslag väl avgränsat då det handlar om vissa utpekade, allvarliga brott. Dessutom krävs samtycke från den person som har lämnat sitt dna till en släktforskningsdatabas för att uppgifterna ska få användas i en brottsutredning. Dessa avgränsningar anser vi vara tillräckliga för att bestämmelsen ska kunna tillämpas på ett rättssäkert och proportionellt sätt. Vidare framstår det som mycket angeläget att allvarliga brott som t.ex. mord kan lösas och gärningspersoner, som ännu är i livet, kan dömas med tanke på brottsoffrets anhöriga. Dubbelmordet i Linköping 2004 hade sannolikt inte klarats upp om inte dna från en släktforskningsdatabas använts i utredningen. Vänsterpartiet står alltså bakom regeringens förslag i denna del.

3.2 Biometriska jämförelser i Migrationsverkets register

Regeringen föreslår även att det ska vara tillåtet att använda automatiserad ansikts- och fingeravtrycksjämförelse i Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier vid förundersökning om vissa allvarliga brott. En jämförelse ska vara tillåten om det finns särskild anledning att anta att det är gärningspersonen som förekommer på spår-bilden samt om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Jämförelse ska endast få göras med fingeravtryck och ansiktsbilder i registren av den som har fyllt 15 år. Brott som omfattas av förslaget är bl.a. de som har ett minimistraff på två års fängelse, samhällsfarliga brott som terroristbrott, olika spioneri- och sabotagebrott men även andra brott om det *kan antas* att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år (s.k. straffvärdeventil).

Institutet för mänskliga rättigheter avstyrker förslaget. Att använda biometriska uppgifter från register som skapats av andra skäl än brottsbekämpning innebär, enligt institutet, en integritetskränkning. Förslaget är inte heller proportionerligt i förhållande till syftet. Integritetsskyddsmyndigheten skriver i sitt remissvar att användningen av personuppgifterna genom automatiserade jämförande sökningar mot oidentifierade misstänkta gärningsmän medför betydande risker för de registrerades rättigheter genom ett delvis icke transparent förfarande, risken för diskriminering av vissa grupper genom felaktiga sökträffar och risken för felaktig identifiering. Riksdagens ombudsmän (JO) menar att utredningen saknar en tillräcklig analys av behoven och de förväntade effekterna av förslagen ställda mot de integritetsrisker för enskilda som de kan medföra, varför det inte går att bedöma om förslagen är godtagbara. Svea hovrätt lyfter frågan om hur förslaget påverkar det internationella straffrättsliga samarbetet, särskilt det samarbete som sker inom ramen för en europeisk utredningsorder och påpekar att metoden kan komma att användas på begäran av utländsk åklagare eller domstol vid relativt bagatellartad brottslighet.

Vänsterpartiet anser att det krävs mycket starka skäl för att få använda uppgifter i ett register som upprättats för helt andra ändamål i brottsbekämpande syfte. Om ett sådant förslag ska accepteras måste grundläggande krav på rättssäkerhet, proportionalitet och skydd för den personliga integriteten vara uppfyllda (jmf med förslaget om att använda släktforskningsdatabaser ovan). Regeringens förslag går, som det nu är formulerat, alldeles för långt. I synnerhet genom den s.k. straffvärdeventilen som öppnar upp för en oförutserbar och oproportionell användning av bestämmelsen. Trots att regeringen skriver i sin proposition att det inte finns skäl att hysa farhågor om att biometriska jämförelser kommer att utföras vid bagatellartad brottslighet inom ramen för en europeisk utredningsorder, kan vi inte bortse från denna risk (s. 135 prop. 2024/25:37). Vi hade möjligen kunnat tänka oss att acceptera ett förslag på en användning av Migrationsverkets register i utredningar om de allra allvarligaste brotten, förutsatt att dessa vore tydligt specificerade i en brottskatalog. Så är nu inte fallet och därför kan vi inte stå bakom regeringens förslag i denna del.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag i den del som handlar om att det ska vara tillåtet att använda automatiserad ansikts- och fingeravtrycksjämförelse i Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier vid förundersökning om vissa allvarliga brott. Detta bör riksdagen besluta.

3.3 Särskilda bestämmelser för barn över 15 år

Upptagning av biometriska underlag från barn som misstänks för att ha begått brott före 15 års ålder regleras av lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och påverkas i princip inte av de förslag om utökad upptagning av biometriska underlag som regeringen lämnar i denna proposition. När det gäller upptagning av biometriska underlag från barn och unga som misstänks för att ha begått brott efter att de har fyllt 15 år finns det för närvarande ingen särreglering. Rättegångsbalkens regler är alltså fullt ut tillämpliga. Genom de ändringar som regeringen nu föreslår kommer de formella förutsättningarna för upptagning av biometriska underlag att vara uppfyllda om misstanken avser ett brott med fängelse i straffskalan även för barn som är över 15 år. Förslaget innebär att det blir möjligt att ta upp biometriska underlag från barn och unga även vid mindre allvarlig brottslighet om det finns konkreta omständigheter kring brottet eller

den misstänktes person som motiverar att underlag tas. Regeringen skriver förvisso i sin proposition att andra, mindre ingripande åtgärder alltid ska väljas i första hand när det gäller unga barn. Åtgärder riktade mot barn ska vidare genomföras på ett anpassat sätt som innebär ett så litet obehag som möjligt för barnet. Vidare ska en proportionalitetsbedömning göras i varje enskilt fall (s. 69–70 prop. 2024/25:37). Vänsterpartiet anser dock att detta inte är tillräckliga garantier för att bestämmelsen inte kommer att användas i onödan mot barn vid bagatellartad brottslighet.

Sveriges advokatsamfund skriver i sitt remissvar att det inte kan anses förenligt med principen om barnets bästa och övriga rättigheter i barnkonventionen att ta upp biometriska underlag från barn vid utredning om bötesbrott. Vänsterpartiet delar Advokatsamfundets synpunkt.

Regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om särskilda bestämmelser för upptagning av biometriska underlag från barn som har fyllt 15 år och som misstänks för brott. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Gudrun Nordborg (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Jessica Wetterling (V)

Tony Haddou (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)